

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูง มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อจะได้ใช้ผลแห่งความก้าวหน้าทางวิชาการนั้นปฏิบัติภารกิจทางด้านการสอน การผลิตบัณฑิต และบริการวิชาการแก่สังคม (วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2518 : 23) เมื่อพิจารณาหน้าที่ของมหาวิทยาลัยอันได้แก่การสอน การวิจัย การบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมแล้ว จะพบว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ มักจะเน้นหนักเรื่องการสอนมากกว่าหน้าที่อื่น แม้ว่าสภาพความเป็นจริงจะเป็นเช่นนั้นก็ตาม ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอน ตลอดจนความพร้อมของผู้เรียนนั้นยังอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควร ทั้งนี้เพราะผู้สอนมักจะเน้นหนักในด้านเนื้อหาวิชา และผู้สอนมักขาดความสนใจที่จะนำจิตวิทยาการเรียน เทคโนโลยีทางการศึกษา และวิธีสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน (อนันต์ ศรีโสภณ. 2527 : 34)

ในส่วนของการสอนนั้น เป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษาว่าเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่จะกำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่แน่นอนได้ชัดเจน ซึ่งมักจะขึ้นอยู่กับผู้สอน ผู้เรียน สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วยเสมอ ดังนั้น เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสอน อาจารย์จึงต้องมีความรู้ในทางวิชาการ กระบวนการสอน และสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อจะได้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างดีที่สุดในที่สุด

ในส่วนของการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย ยังเป็นที่สงสัยกันในหมู่อาจารย์และบุคคลทั่วไปเป็นอันมากในการปฏิบัติตนของผู้สอนในมหาวิทยาลัยว่ามีบทบาททางการสอนหรือทางวิชาการอย่างไร รัตน์ โกสินทร์ (2530 : 116 - 119) ได้ให้ทรรศนะว่า คน

ทั่วไปเห็นว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นเลิศในทางสติปัญญา ได้รับการศึกษาอบรมและฝึกฝนมาเป็นอย่างดีเยี่ยม เป็นชนชั้นนักวิชาการ เป็นมโนสมองของประเทศ จึงได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีเกียรติในสังคม แต่สภาพความเป็นจริงแล้วอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมิได้มีหน้าที่สมกับที่ได้รับการยกย่อง กล่าวคือ

1. หน้าที่ในการสอนหนังสือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยที่สอนหนังสือให้หมดไปวันหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีสอนแบบเดียวกับการสอนในระดับมัธยมศึกษาหรือประถมศึกษา ในบางครั้งยังมีการบอกให้จดคำบรรยายแบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค อาจารย์บางท่านถึงกับใช้คำว่าย่อหน้าและเว้นวรรคก็ยังมี ในหลายแห่งยังมีการสอนโดยที่ไม่ได้เตรียมตัวมาอย่างพอเพียงหรืออาจไม่ได้เตรียมการสอนมาเลย เมื่อผู้เรียนซักถามก็ให้คำอธิบายไม่ได้ ทำให้หนังสือที่เรียนจบแล้วแทบจะหาความคิดริเริ่มเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มหาวิทยาลัยควรเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ พร้อมกับปลูกฝังความคิดในเชิงสร้างสรรค์ให้กับนิสิตนักศึกษาสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ถือว่าเป็นผู้เรียนมาก่อน มีอายุมากกว่า มีสติปัญญาสูงกว่า แม้ในกลุ่มอาจารย์ด้วยกันเองก็ยังมีความคิดเห็นว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนมากไม่จริงจึงต้องสอน ไม่รับผิดชอบหน้าที่ ไม่สนใจผลงานของตนเองจะออกมาในรูปลักษณะใด ไม่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้อาจารย์บางท่านยังแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว เช่น การลาไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ การโยกย้ายไปสู่สถาบันที่มีตำแหน่งและเงินเดือนที่สูงกว่า และการทำงานน้อยแต่มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ย่อมชี้ให้เห็นบรรยากาศทางวิชาการในมหาวิทยาลัยไม่แจ่มใสเท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นเพราะอาจารย์ไม่มีความสนใจจริงต่อการแสวงหาความรู้เช่นผู้รักเรียน แต่ถืออาชีพอาจารย์ว่าเป็นการสอนเพื่อแลกรายได้เท่านั้น อาจารย์ควรจะเป็นผู้ที่สนใจที่จะบุกเบิก ค้นคว้า และสร้างสรรค์ ขยายขอบเขตความรู้ของตนที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา

2. หน้าที่ในการแสวงหาและเผยแพร่ความรู้อันเป็นสัจจะ เท่าที่เป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่สนใจและไม่มึบทบาทในด้านนี้เท่าที่ควร อาจารย์บางท่านนั่งอ่านคำบรรยายของตนที่เขียนมาเมื่อ 10 ปีมาแล้วโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่ความรู้ในแนววิชานั้นได้รุดหน้าไปมากมาย นอกจากนี้ในบางแขนงวิชาการค้นคว้าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การสอนมีความหมายเป็นที่เข้าใจของ

นิสิตนักศึกษา ฉะนั้นการขาดการค้นคว้าวิจัยมีผลให้เกิดความล้าสมัยทางวิชาการ และขาดประสบการณ์จากของจริงที่จะมาอ้างประกอบการสอนแก่นิสิตนักศึกษา

จากความสำคัญของการสอนและสภาพของการเรียนการสอนในระดับการศึกษามหาบัณฑิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา ตามทฤษฎีของนิสิตปริญญาโทภาคปกติและภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับการศึกษามหาบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพของการผลิตมหาบัณฑิตทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวรต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานวัตกรรมการสอนที่เป็นจริงและนวัตกรรมการสอนที่คาดหวังของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาในด้าน
 - 1.1 วิธีการสอน
 - 1.2 เนื้อหาการสอน
 - 1.3 บุคลิกภาพ
 - 1.4 การวัดผลและประเมินผล
 - 1.5 การให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์
2. เพื่อเปรียบเทียบนวัตกรรมการสอนที่เป็นจริงและนวัตกรรมการสอนที่คาดหวังของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุงและส่งเสริมการสอนของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในการสอนของอาจารย์ที่ปฏิบัติจริงนั้นจะช่วยให้ทราบในเชิงการประเมินว่าการสอนของอาจารย์

มีความเหมาะสมหรือไม่ มีจุดอ่อนในเรื่องใด อย่างไร และวิธีการสอนของอาจารย์ที่ผลิตต้องการให้ปฏิบัติ จะช่วยให้ทราบแนวทางว่าจะปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนิสิตได้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังอาจเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับผู้สนใจในการทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการสอนที่เป็นจริงและพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 วิธีการสอน
- 1.2 เนื้อหาการสอน
- 1.3 บุคลิกภาพ
- 1.4 การวัดผลและประเมินผล
- 1.5 การให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตปริญญาโทภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ทุกวิชาเอก ปีการศึกษา 2533 จำนวน 389 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสาขาวิชาเอก วิชาเอกละ 90 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 347 คน

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สาขาวิชาเอก แยกออกเป็น

- 3.1.1 วิชาเอกการบริหารการศึกษา
- 3.1.2 วิชาเอกคณิตศาสตร์
- 3.1.3 วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
- 3.1.4 วิชาเอกภาษาไทย
- 3.1.5 วิชาเอกภาษาอังกฤษ

3.1.6 วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา

3.1.7 วิชาเอกการวัดผลการศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการสอนที่เป็นจริงและพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 วิธีการสอน

3.2.2 เนื้อหาการสอน

3.2.3 บุคลิกภาพ

3.2.4 การวัดผลและประเมินผล

3.2.5 การให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำปริญญานิพนธ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมการสอน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกตามหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. พฤติกรรมการสอนที่เป็นจริง หมายถึง พฤติกรรมการสอนที่อาจารย์ปฏิบัติจริงตามหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. พฤติกรรมการสอนที่คาดหวัง หมายถึง ความคิดเห็นส่วนตัวของนิสิตปริญญาโทที่มีต่อพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งทำการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาทุกรายวิชา
5. นิสิต หมายถึง นิสิตปริญญาโทภาคปกติและภาคพิเศษ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ทุกวิชาเอก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. การสอน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของอาจารย์ผู้สอน เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของบทเรียน
7. วิธีการสอน หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในการนำเข้าสู่บทเรียนและ

การใช้เวลาและกิจกรรมในการดำเนินการสอนในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร

8. เนื้อหาการสอน หมายถึง การเตรียมเนื้อหาวิชาที่สอนให้สอดคล้องกับรายวิชาที่สอนในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร

9. บุคลิกภาพ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมการสอนเกี่ยวกับการรักษาอารมณ์ การแต่งกาย ความสนใจ และเอาใจใส่ผู้เรียน มีความสำรวมทางกาย วาจา และใจ ให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาต่อผู้เรียนในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร

10. การวัดผลและประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดความสามารถของผู้เรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร

11. การให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ หมายถึง การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับด้านวิชาการและการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยนเรศวร

12. ทรรศนะของนิสิตปริญญาโท หมายถึง ความคิดเห็นของนิสิตปริญญาโทภาคปกติ และภาคพิเศษ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ทุกวิชาเอก ที่มีต่อพฤติกรรมการสอนที่เป็นจริงและพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังของอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร